

2. Терещенко Т.А. Экономико-математические модели в экономике и планировании труда: учеб. пособие / Т.А. Терещенко, М.М. Подоровская. – К.: КИНХ, 1983. – 87 с.

3. Грузіна І.А. Організація прийняття рішень з мотивації персоналу підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук. / І.А. Грузіна. – Х.: Харківський національний економічний університет, 2004. – 24 с.

4. Гриньова В.М. Проблеми мотивації праці персоналу підприємства: монографія / В.М. Гриньова, І.А. Грузіна. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 184 с.

5. Класифікатор професій ДК 003:2005 / уклад. В. Кузнецов. – Х.: Фактор, 2006. – 456 с.

В статье на основе корреляционного анализа факторы производительности труда НЭК «Укрэнерго» сгруппированы в три группы по силе их влияния. Выделены три группы факторов: сильно влияющие; средне влияющие и слабо влияющие. Градация факторов может служить основой усовершенствования системы мотивации труда на предприятиях НЭК «Укрэнерго».

Ключевые слова: *продуктивность работы, мотивация работы, математическая статистика, корреляционный анализ.*

In the article on the basis of correlation analysis the factors of the labor of NEK «Ukrenergo» productivity are grouped in three groups on force of their influencing. Three groups of factors are selected: strongly influencing; middling influencing and poorly influencing. Gradation of factors can serve as basis of improvement of the system of motivation of labor on the enterprises of NEK «Ukrenergo».

Key words: *labour productivity, labour motivation, mathematical statistics, correlation analyses.*

Надійшло 15.10.2010.

УДК 621.01:339.747

О.Л. Черевко

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Розглянуто стан, тенденції та перспективи розвитку машинобудівного комплексу України. На основі методики PEST-аналізу проведено аналіз факторів, які впливають на розвиток галузі.

Ключові слова: *промисловість, машинобудування, галузь, фактори впливу.*

Постановка проблеми. Машинобудування є ключовою ланкою промислового комплексу, яка найбільшою мірою визначає рівень науково-технічного прогресу. Галузь у складі різних сфер діяльності розглядається як «локомотив» економіки, успішна діяльність якої визначає ефективність функціонування супутніх їй комплексів та галузей. Від рівня розвитку машинобудівного комплексу залежить промисловий потенціал держави [4]. Тому в період структурних перебудов саме стан машинобудування потребує детального аналізу для визначення факторів впливу, які визначають перспективи розвитку галузі.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням оцінки сучасного стану та перспектив розвитку машинобудівної галузі приділено значну увагу у працях Є.В. Куліша, В.А. Телюк, Н.П. Карачиної, Ю.М. Барташевської, В.Г. Федоренко, В.А. Ситніченко, Г.П. Гоголя, А.А. Пересади, І.В. Міхасюка, В.І. Кардаша, В.П. Савчука, А.А. Садекова, Н.О. Лісової, М.С. Семункіна, З.М. Зулбукарова, І.В. Алуяна, Р.В. Тучіна, І.П. Мойсеєнко, І.Ю. Єпіфанової та ін. Проте, незважаючи на вагомість наукових досліджень, частина їх залишається постійним об'єктом дискусій. Більш детального аналізу потребує проблема визначення факторів та напрямків розвитку машинобудівного комплексу у посткризовий період.

Отже, **метою** статті є дослідження стану, проблем машинобудування як провідної галузі економіки України та визначення перспектив розвитку в посткризовий період.

Виклад основного матеріалу. Промисловість, як одна з провідних галузей економіки, створює фундамент економічного зростання і, як наслідок, соціального прогресу суспільства.

Сучасному етапу розвитку національної промисловості притаманна низка системних проблем, які заважають прискоренню процесів економічного розвитку. Так, можна виділити:

1) однобічність розвитку промислового виробництва з ухилом у сировинні галузі, а саме у металургію, нафтохімію та послуги з транспортування нафти і газу;

2) значний знос основних фондів;

3) низьке забезпечення національної промисловості прогресивним обладнанням;

4) низький рівень впровадження прогресивних технологій [6].

В умовах рецесійного спаду відсоток зниження обсягів реалізації за результатами 2009 р., порівняно з результатами 2008 р., становить 27,1 (рис. 1).

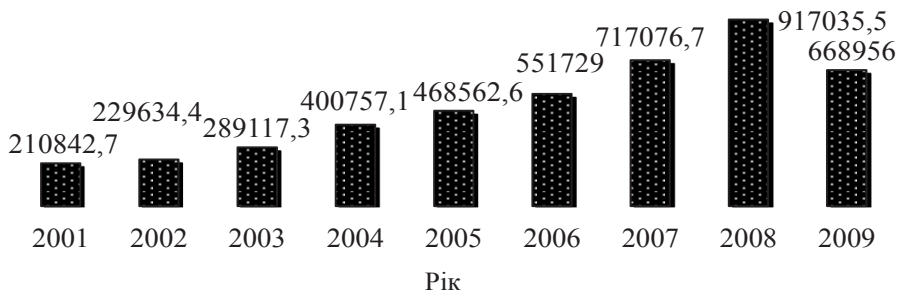

Рис. 1. Динаміка обсягів реалізації промислової продукції за 2001–2009 рр.

<http://www.ukrstat.gov.ua/>

Концептуальні засади розвитку промисловості України викладено у проєкті відповідної Концепції на період до 2017 р.

Стратегічною метою програми є підвищення конкурентоспроможності економіки і забезпечення входження України до економічно розвинутих країн світу за рахунок створення сучасного, інтегрованого у світове

виробництво і здатного до інноваційного розвитку, промислового комплексу. Її реалізація має йти за такими пріоритетними напрямками промислового розвитку:

– оптимізація структури промислового виробництва з посиленням ролі внутрішнього ринку і прискореним розвитком наукомістких і високотехнологічних видів промислової діяльності;

– інноваційно-технологічна модернізація виробництва зі збільшенням прошарку промислових виробництв новітніх технологічних укладів з поглибленою переробкою та випуском продукції кінцевого споживання.

Структурно-інноваційне вдосконалення виробництва стає визначальним фактором розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Тому під час структурних перетворень економіки України на інноваційних засадах машинобудування стає авангардною ланкою промислового комплексу. Темпи її розвитку мають перевищувати загальні темпи зростання промислового виробництва, створюючи умови для структурно-інноваційної перебудови і технічного переоснащення всіх галузей економіки [2].

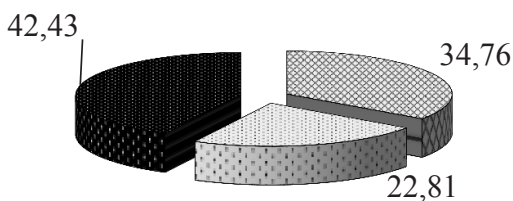
Для визначення головних передумов розвитку машинобудування України згідно з новою Концепцією розвитку промисловості визначимо основні характеристики національного машинобудівного комплексу.

Машинобудівний комплекс, як потужний сектор промисловості України, об'єднує 11073 підприємств, з яких 136 – великих, 1750 – середніх, 9187 – малих з виробництвом різноманітних машин та устаткування, приладів і апаратури, різних видів транспортних засобів. Однак значна частка цих підприємств перебувають у скрутному становищі. Особливо це стосується важкого і транспортного машинобудування [4].

За даними Держкомстату, за обсягами реалізації за січень–серпень 2010 р. частка машинобудування в загальному обсязі промислової продукції становить 10,7 % (табл. 1), тоді як у 1991 р. частка машинобудування становила понад 30%. Необхідно відзначити, що частка машинобудування в економіці розвинутих країн коливається від 30 до 50% [4].

До складу машинобудівного комплексу входять такі галузі, як:

- виробництво машин та устаткування – 35%;
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування – 23%;
- виробництво транспортних засобів та устаткування – 42% (рис. 2).

- ▣ Виробництво машин та устаткування
- ▣ Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування
- Виробництво транспортних засобів та устаткування

Рис. 2. Структура виробництва продукції за галузями машинобудування

Згідно з даними Держкомстату України, за період 2001–2008 рр. спостерігалось зростання обсягів реалізації продукції. Проте результати 2009 р. вказують на негативну динаміку. Обсяг реалізованої продукції скоротився на 39 % порівняно з результатами відповідного періоду 2008 р., що стало наслідком кризових явищ світової економіки (рис. 3).

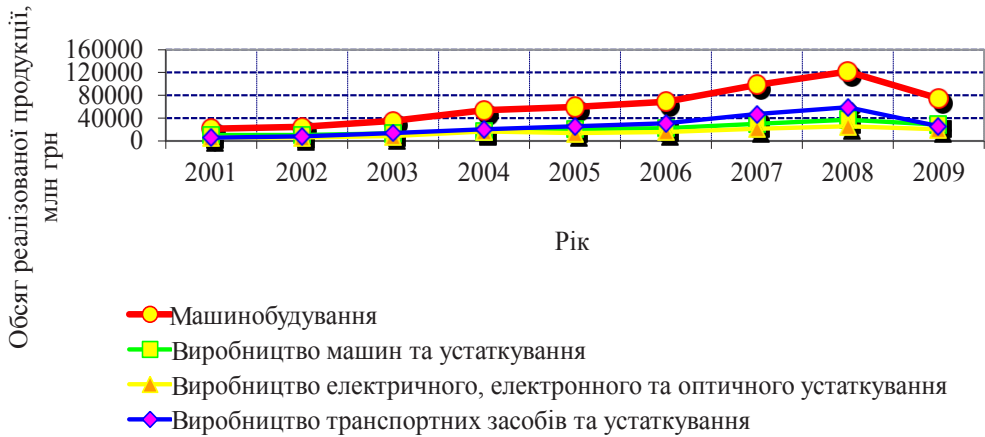

Рис. 3. Динаміка обсягів реалізованої продукції галузей машинобудування

<http://www.ukrstat.gov.ua/>

За період із січня по серпень 2010 р. маємо позитивну динаміку зростання обсягів реалізації машинобудування України. Як бачимо з діаграми (рис. 4), галузь машиннобудування за обсягами реалізованої продукції за 8 місяців 2010 р. випереджає результати відповідних місяців 2009 р.

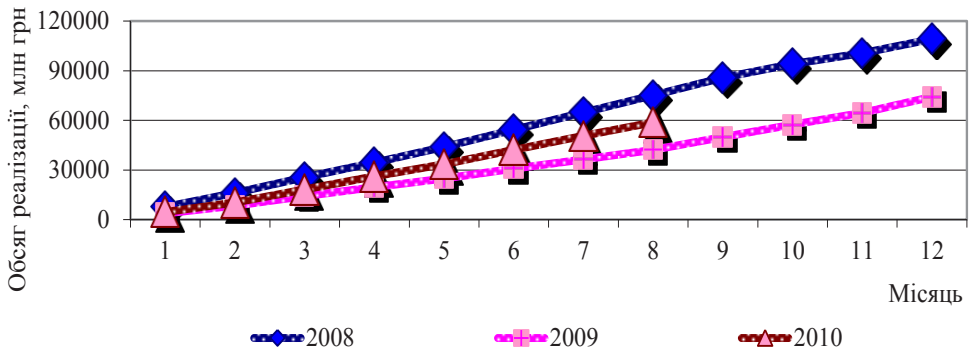

Рис. 4. Динаміка обсягів реалізованої продукції за січень–грудень 2008–2010 рр. (зростаючим підсумком)

<http://www.ukrstat.gov.ua/>

Безумовним фактором такої динаміки є поліпшення економічної ситуації в країнах СНД, які є головними імпортерами продукції вітчизняного машинобудування (табл. 1).

Динаміка промислового виробництва імпортерів продукції Українського машинобудування за перше півріччя 2010 р. (у відсотках до попереднього місяця)*

Головні імпортери	Промисловість, % приросту(+)/зменшення(-)					
	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
Російська Федерація	-20,4	+4,8	+15,3	-3,4	+1,2	-0,4
Республіка Білорусь	-18,0	+2	+16,4	-2,1	+9,4	+1,3
Республіка Казахстан	-11,5	-8,9	+10,0	-1,7	+0,2	+1,7

*<http://www.cisstat.com/rus/>

Згідно з прогнозами спеціалістів Мінпромполітики, які провели аналіз фінансово-кредитного стану машинобудівних підприємств, загальне зростання обсягів виробництва галузі машинобудування за результатами 2010 р. порівняно з результатами 2009 р. буде становити 24%. При цьому тенденція до збільшення обсягів випуску буде збережена у 2011 р. За словами Міністра промислової політики України Дмитра Колеснікова, 2010 р. є періодом стабілізації, а 2011–2013 рр. стануть часом дійсного, хоча і незначного зростання, рівень якого буде становити 3–5% [5].

Проте, незважаючи на певні перспективи щодо розвитку машинобудівної галузі, ситуація залишається досить складною, про що свідчать результати аналізу основних факторів впливу. На розвиток машинобудівного комплексу України впливає низка факторів:

– політичні фактори визначають ділове середовище галузі машинобудування та можливості одержання ключових ресурсів для його діяльності;

– економічні фактори служать базисом для функціонування комплексу і створюють картину розподілу ресурсів на рівні держави, що є найважливішою умовою діяльності машинобудування [6];

– соціальна складова є дуже важливою в групі факторів впливу, оскільки визначає основні передумови розвитку галузі в певному соціумі;

– низка технологічних факторів мають індикативний характер і вказують на основні причини негативних проявів діяльності галузі.

Проведена систематизація факторів за методикою PEST-аналізу з корегуванням на особливості 2010 р., наведена в табл. 3 [6].

З аналізу випливає, що машинобудування України перебуває в складному становищі.

Політичні фактори, з одного боку, вказують на стабілізацію ситуації в країні, що створює сприятливе підґрунтя для структурних перетворень машинобудівного комплексу. Проте, з іншого боку, негативним є вплив факторів, виникнення яких обумовлено вступом до СОТ. Вони мають несприятливий вплив на ефективність запровадження стратегічних програм.

Економічні фактори вказують у цілому на несприятливість клімату в національній економіці для структурних зрушень. Одним з найкритичніших з групи економічних факторів є несприятливість інвестиційного клі-

мату, що ставить під загрозу реалізацію стратегії. Тому дуже важливим з боку уряду є проведення низки заходів щодо збільшення інвестиційної привабливості економіки країни. Позитивна динаміка макропоказників, стабілізація курсу національної валюти, ефективна політика уряду вказує на можливість позитивних зрушень у цьому питанні.

Таблиця 2

PEST-аналіз машинобудівної галузі України

Політичні фактори	Економічні фактори
<ol style="list-style-type: none"> 1. Стабільність політичної ситуації в країні 2. Недостатня дієвість державних програм розвитку галузі машинобудування 3. Необхідність додержання норм СОТ в законодавчій і нормативній діяльності щодо імпорту-експорту 3. Понад 90% підприємств машинобудування є приватизованими, що практично виключає державне регулювання 4. У зв'язку з вступом до СОТ можливості державного регулювання в питаннях стосовно конкуренції значно обмежені 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поліпшення макроекономічних показників: збільшення темпів зростання ВВП 2. Стабілізація курсу гривні 3. Високі темпи зростання інфляції 4. Низький рівень інвестиційної привабливості 4. Високі ставки кредитування комерційних банків 5. Низький платоспроможний попит внутрішнього ринку 6. Низький рівень розвитку ринкової інфраструктури 7. Нестача обігових коштів у підприємств 8. Неконтрольоване зростання цін на товари та послуги природних монополій (сировина, енергоресурси) 10. Високий рівень залежності від зовнішніх постачальників ресурсів 11. Недостатній обсяг інвестицій у машинобудування 12. Високий рівень матеріало- і енергомісткості продукції, що випускається 13. Низька рентабельність виробництва 12. Фактична відсутність конкуренції як стимулюючого фактора
Соціальні фактори	Технологічні фактори
<ol style="list-style-type: none"> 1. Скорочення працездатного населення 2. Зменшення чисельності фахівців і робітників у найбільш промислових регіонах 3. Недооцінка ролі машинобудування як основи економічної та соціальної захищеності значної частини населення 4. Зниження привабливості праці в машинобудуванні 5. ЗМІ не приділяють належну увагу проблемам машинобудування і сучасним прогресивним принципам діяльності підприємств 6. Немає чітко вираженої орієнтації на якість як основу конкурентоспроможності 7. Значний розрив між рівнем заробітної плати і рівнем потреб працівника 8. Низька престижність праці у виробничій сфері 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Технологічна відсталість галузі 2. Значний рівень зносу активної частини основних фондів підприємств машинобудування 3. Недостатність фінансування наукового сектора на рівні державних програм і, як наслідок, відсутність дієвого механізму створення нових технологій 4. Зниження інноваційної активності машинобудівних підприємств 5. Продукція, що випускається, у більшості є морально застарілою, з низьким рівнем автоматизації та інтелекту технології виробництва

Дія соціальних факторів може поставити під загрозу запровадження програми структурних зрушень. Тому на сучасному етапі запровадження стратегічних програм необхідно підняти статус вітчизняного машинобудування в очах суспільства, і тим самим сформулювати умови для забезпечення машинобудування кадрами фахівців і робітників [6].

З проведеного аналізу технологічних факторів можна зробити висновок про необхідність масштабного оновлення основних фондів підприємств машинобудування. Процес оновлення має базуватися на принципах інноваційності. Для цього потрібно залучати як світовий досвід, так і відновлювати національний механізм створення інноваційної техніки і технологій виробництва.

Висновки. Проведений аналіз стану галузі машинобудування, систематизація факторів впливу забезпечують можливість прогнозування впливу зовнішнього та внутрішнього середовища в період впровадження стратегічних програм структурної перебудови машинобудівної галузі, вказує на можливість запровадження програми і частково передбачає її результативність.

Узагальнюючи все вищезазначене, можна зробити висновок про те, що на сучасному етапі розвитку машинобудівного комплексу України притаманні такі характеристики, як:

- низька частка у сукупному обсязі примислового виробництва;
- відсталість технологічної і технічної структури;
- низький рівень інноваційності;
- значна залежність від кон'юнктури зовнішніх ринків.

Запровадження програми структурних перетворень має вивести машинобудування України на новий технологічний рівень і стати підґрунтям для інноваційного розвитку економіки держави. На запровадження програми впливає низка факторів: політичних, економічних, соціальних, які створюють об'єктивні передумови для ефективного запровадження стратегічної програми структурної перебудови машинобудівного комплексу України як авангардної ланки промисловості національної економіки.

Список використаної літератури

1. Державна програма розвитку машинобудування на 2006–2011 роки.
2. Концепція загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року // http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=57967&cat_id=57966
3. Барташевська Ю.М. Основні напрями інвестиційної політики в машинобудуванні України / Ю.М. Барташевська // http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Dtr/ep/2009_4/files/EC409_02.pdf
4. Барташевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи / Ю.М. Барташевська // *Європейський вектор економічного розвитку*. – 2010. – № 1 (8). – С. 19–25.
5. Герасимова Е. Приоритети для машиностроителів / Е. Герасимова // <http://minprom.ua/articles/50824.html>
6. Ситніченко В. Стратегія розвитку машинобудування на основі системи сбалансованих показників / В. Ситніченко // <http://www.ukrtest.com/gaznoe/publikacii/11.pdf>

7. Телюк В.А. Особенности отраслевых программ развития промышленности / В.А. Телюк, Е.В. Кулиш // http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2008_43/st_43_09.pdf

8. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

9. <http://www.cisstat.com/rus/>

Рассмотрено состояние, тенденции и перспективы развития машиностроительного комплекса Украины. На основе методики PEST-анализа проведен анализ факторов, которые оказывают влияние на развитие отрасли.

Ключевые слова: *промышленность, машиностроение, отрасль, факторы влияния.*

This article gives a quick overview to main trends and prospects of machine-building complex of Ukraine. The author reveals the structure of the industry. The article presents an analysis of the factors that influence the development of machine-building complex of Ukraine.

Key words: *industry, engineering, branch, influence factor.*

Надійшло 15.10.2010.

УДК 338.512:658.5

О.В. Шепеленко

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті розглянуто показники оцінки ефективності трансакційних витрат на основі розрахунку сукупності запропонованих загальних і часткових показників; проведено оцінку ефективності трансакційних витрат суб'єкта господарювання.

Ключові слова: *трансакційні витрати, ефективність управління трансакційними витратами, інтегральний коефіцієнт трансакційних витрат, коефіцієнт управління трансакційними витратами.*

Постановка питання. Перехід України до інституціональної моделі розвитку є запорукою активізації політичних, економічних та соціальних процесів, формування ефективної політики державного регулювання економіки та мінімізації ступеня невпевненості суб'єктів господарювання. Проте протягом перехідного періоду зберігаються негативні прояви ринкових деформацій – тінізація економіки, руйнування правосвідомості суспільства, посилення внутрішнього та зовнішнього опортунізму з боку всіх учасників ринкових відносин. За таких умов життєдіяльність суб'єктів господарювання значною мірою залежить від впровадження новітніх концепцій управління, важливе місце серед яких посідає концепція управління витратами і, в тому числі, трансакційними. Існування трансакційних витрат і зростання їх величини є характерною рисою здійснення підприємницької діяльності в ринковій економіці. Цьому сприяють низька специфікація прав власності, недостатньо розвинуте інформаційне забезпечення процесів